

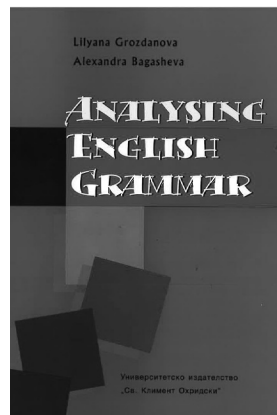
ДА АНАЛИЗИРАМЕ ГРАМАТИКАТА

Да анализираме английската граматика
(Analysing English Grammar). Лиляна Грозданова, Александра Багашева.
София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2011, 228 стр.
+ Отговори, 133 стр.

Нели Тинчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Първото впечатление от помагалото, представено тук, е, че то се откроява рязко на фона на множество учебници и трудове, посветени на английската граматика и предназначени основно за българския ползвател, които заливат в днешно време пазара ни. „Да анализираме английската граматика“ (*Analysing English Grammar*) впечатлява със специфичния си подход и сполучливия избор на целева аудитория. Учебникът е предназначен, първо, за владеещи английски език на високо ниво и, второ, за читатели с изявен интерес към лингвистичния анализ. Като комбинация от тези два фактора, смея да твърдя – „Да анализираме английската граматика“ е уникално явление на съвременния книжен пазар в България.

Както самите автори заявяват в Увода, основните адресати на помагалото са студенти, преподаватели по английски език и начинаещи учени, които поемат по трудния (и често обезверяващ) път на лингвистичния анализ.

Отправна точка са два основни въпроса: какво е граматиката и как я изучаваме. Авторите се изправят срещу многосмислието на понятието, започвайки от менталната граматика и стигайки до академичната дисциплина, наречена „граматика“. В учебника се отличават дескриптивният от прескриптивния и от обяснителния подход към обекта на изследване. Поставя се ударение върху различията между структурната, генеративната и функционалната граматика, като владенето на граматиката на даден език се разграничава от овладяването на уменията да я анализираш.

Основна цел на учебника е да подпомогне създаването на аналитични умения. Обучителният процес, предложен тук, е организиран така, че да способ-

ства усъвършенстването на уменията за анализ. Забележително е как авторите съумяват да преследват тази своя цел, без да се впускат в безкрайни теоретични умозрения. Систематично и обосновано те демонстрират как практиката може да функционира паралелно, допълвайки теорията. С други думи, курсът, предложен и разработен по метода на настоящото помагало, комбинира изграждането на практически умения за езиков анализ с усвояването на лингвистична теория и езиковедския метаезик. Така сложната и задълбочена теоретична обосновка помага на изучаващия и (само)усъвършенстващ се изследовател на езика да навлезе в дебрите на лингвистичния анализ, без да губи от поглед практическата и прагматична страна на всяко свое усилие. Такъв подход логично води до подобряване на самите граматични знания и умения на читателя, а не само на знанията и уменията му за боравене с теоретичния аспект на граматиката.

В „Да анализираме английската граматика“ се открояват два основни процеса на изграждане на умения: анализ на лингвистични данни и формулиране на теоретични изводи. За разлика от повечето сродни помагала тук ударението пада основно върху втория тип с аргумента, че процесът на анализ не е „статичен“ по естество, а динамичен. Авторите доказват, че научаването и придобиването на умения чрез извършване на „откривателски“ дейности, чрез постепенното преминаване през трудностите на справяне с материала, чрез достигане до собствени изводи и заключения е единственият правилен път, който води до трайно усвояване на материала.

Погледнато от друг ъгъл, този учебник също така показва как обучението чрез изследване и откривателство олицетворява разликата между описателните и аналитичните граматики. При традиционния подход се започва с дефиниране и обяснение на обекта на анализ, преминава се през излагане на правилата и теорията по въпроса, след което се завършва с упражнения за затвърдяване на възприетото. Очевидно е, че един такъв подход никога не би допуснал лично мнение и импровизации – факт, от който са страдали и страдат почти всички лингвисти – млади и стари, прохождащи и утвърдени.

За разлика от традиционната граматика аналитичният подход, подкрепян в „Да анализираме английската граматика“, подхваща нещата от противоположната страна. При него се започва от езиковата употреба, като по този начин се активират съществуващите знания. Ето защо при този подход е изключително важно да се работи с добре подбрани текстове, богати на разнообразни примери – текстове, които стимулират проследяването на зависимости и създаването на работни хипотези относно текущия обект на изследване. В това отношение, трябва да бъде отбелязано, настоящият учебник е прекрасен пример за това как се подбират автентични текстове, илюстриращи високочестотни съвременни езикови употреби, а не се използват изкуствени, учебникарски примери, пригодени специално за целите на упражненията.

Първа стъпка в процеса на обучение тук е анализът на текста, последван от откриването на езикови зависимости при употребите. Като следваща фаза се предлага изграждането на хипотези. Набляга се на внимателното формулиране на аналитичните предположения, което по-късно преминава към практическо тестване на валидността на тези хипотези – тяхното потвърждаване, отхвърляне или преформулиране. По този начин се създават важните умения за критично четене и възприемане/отхвърляне на нов лингвистичен материал с различни нива на сложност. Ако трябва да открия най-забележимото достойнство на учебника, бих се спряла именно на тази негова особеност. Помагалото е безценен помощник за младите учени, защото то не само ги превежда постепенно през гореспоменатите фази и ги окуражава да не се съобразяват безропотно със съществуващите мнения и теории. То подтиква студента и проходящия млад езиковед да градят и отстояват личните си гледни точки към изучавания обект. Поради тази своя особеност помагалото може да служи и за повишаване на професионалната компетентност на вече утвърдени специалисти/преподаватели.

Помагалото се състои от 26 раздела, като към всеки раздел има обстойна практическа част. Включени са два раздела за преговор, както и два теста. В съчетание със съпътстващите отговори към упражненията и тестовите (оформени в отделно книжно тяло) помагалото представлява ценен приложен инструмент, а не само набор от теоретични разработки. То е подходящо както за работа в клас, така и за самоподготовка.

Всеки раздел започва с уводен план, който очертава предстоящата работна схема и както вече беше споменато по-горе, служи за активиране на текущите знания в областта. Следват последователни дейности и упражнения, които ни превеждат от откритието, през прилагането, до заключението и изводите. Всяка част завършва със специално упражнение, наречено „Изводи“, което представлява текст с места за попълване (gap filling), който контролира процеса на извличане на изводи. Чрез тази прекрасна идея авторите не само помагат на обучаващия се да затвърди знанията си по текущия материал, но и да усъвършенства уменията си при формулиране на ясни и точни граматични принципи.

Вместо упражнения с откъслечни думи, фрази и синтактични структури авторите предлагат задания на ниво дискурс и цели текстове. Тук те умело намират пресечната точка, или както днес е по-модерно да се нарича, интерфейса между формата и значението на езиковите единици и структури. Във всяка своя част помагалото илюстрира как отделни езикови единици функционират чрез продуктивни модели и как формите могат да носят значение или да индират промени в значението. При всяка аналитична дейност или упражнение се демонстрира процесът на градене на значение чрез интегрирането на помалки единици в по-обемни и все по-сложни езикови структури.

Упражненията във всеки раздел следват общ формат въпреки спецификите на обекта на изучаване в конкретния раздел. По този начин създаденото чувство за ритъм улеснява не само възприемането на теорията, но и усвояването на уменията, като създава у обучаващия се усещането за стабилност, сигурност и постъпателност. Така съобразена с образователните изисквания на учебните програми за Факултета по класически и нови филологии, „Да анализираме английската граматика“ се отличава с максимална функционалност.

В заключение, авторите Л. Грозданова и А. Багашева отново доказват своя завиден професионализъм, като разработват компетентно едно помагало, посветено на сложна лингвистична материя, но адресирано към прохождащи учени и студенти. Като дългогодишни преподаватели във ВУЗ и автори на многобройни учебници и учебни помагала, те съумяват да поднесат постановките интригуващо, достъпно и ясно. Използвали са изключително богатия си опит и са успели да го превърнат в полезен инструмент, който да служи на възможно най-широка публика. Учебникът, създаден от тях, е един практичен, както и прагматичен, поглед към аналитичните умения на студентите и тяхното развитие.

Написан с вещина и професионализъм, „Да анализираме английската граматика“ (*Analysing English Grammar*) се нарежда сред най-добрите учебници в областта, които могат да бъдат видени у нас днес. Най-ценна е амбицията ползващите помагалото да бъдат мотивирани да се (само-)развиват, да се съмняват, да критикуват съществуващите теории, да градят нови такива и да вярват в собствените си аналитични умения. Уникалното при това помагало е, че учи работещите с него да мислят самостоятелно – нещо, което, за съжаление, е изключителна рядкост днес, особено при усвояването на граматика.

Притежателят на този учебник ще се ползва от материал, който е:

- уникален за нашия пазар;
- теоретически и практически издържан;
- съобразен с различията между българския и английския език;
- подходящ при високо ниво на владене на английския език;
- практичен;
- модерен;
- лесен и приятен за ползване.

TO ANALYZE THE GRAMMAR

✉ **Dr. Neli Tincheva, Assist. Prof.**
Faculty of Classical and Modern Philology
University of Sofia
Sofia, Bulgaria